

ROVDJUR: Inventering i samebyarna

Detta faktablad *ROVDJUR: Inventering i samebyarna* inom Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt (www.rovdata.no) i Norge och inom Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige (www.naturvardsverket.se) är ett av flera dokument för styrning av och vägledning kring inventeringar av stora rovdjur i Sverige och Norge.

Instruktionen riktar sig till personer, knutna till Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge och länsstyrelserna i Sverige samt för de svenska samebyarnas inventeringsamordnare. Dessa har alla ett ansvar för att dokumentera och kvalitetssäkra observationer med mera av stora rovdjur, och för att registrera dessa i den svensk-norska databasen Rovbase. För övriga instruktioner och faktablad som reglerar inventering av stora rovdjur i Norge och Sverige, och för vetenskaplig litteratur om rovdjursinventeringar med mera se www.rovdata.no och www.naturvardsverket.se. Faktablad och instruktioner syftar även till att visa och beskriva inventeringsarbetet för en bredare allmänhet.

Detta faktablad gäller bara inom Svenska samebyars betesområden.

I Sverige finns också förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringarna av stora rovdjur. Dessa finns listade sist i detta faktablad.

Inventering av rovdjur kräver ett gott samarbete.

Inledning

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2007:10) ingår inventeringen av stora rovdjur i länsstyrelsernas regionala förvaltningsansvar. I renskötseområdet sker inventeringarna i nära samarbete mellan Länsstyrelserna och samebyarna. Samebyarnas ansvar i inventeringarna framgår av Naturvårdsverkets och Sametingets föreskrifter.

En viktig målsättning för inventeringsverksamheten är resultaten ska vara jämförbara mellan år och mellan län och samebyar. Inventeringsresultaten utgör underlag för bland annat:

- uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling,
- ersättning till samebyarna för förekomst av stora rovdjur,
- uppföljning av effekter av vidtagna skadeförebyggande åtgärder,
- planering av framtida skadeförebyggande åtgärder,
- Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om jakt på rovdjur.

Inventering av stora rovdjur inom svenska samebyars betesområden

I renskötseområdet utgör inventeringsresultaten underlag för Sametingets beslut om fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna och beslut om eventuella bidrag för förebyggande åtgärder för att förhindra skador av rovdjur på ren.

För björn, varg, järv, lodjur och kungsörn ska årligen för varje län och sameby fastställas:

- om familjegrupper av arterna förekommer och i så fall antal familjegrupper,
- om arterna uppträder regelbundet (om familjegrupper inte förekommer),
- om arterna uppträder tillfälligt eller om inga observationer har gjorts.

För varje sameby ska dessutom antalet vargindivider som förekommit i samebyn under inventeringsperioden så långt möjligt fastställas. DNA-prover ska samlas in och analyseras för att inventeringen och ersättningen ska bli så rättvis som möjligt. Ersättningen baseras på antal vargar och hur länge de varit inom samebyns betesområde.

Tillfällig och regelbunden förekomst av varg, järv eller lodjur dokumenteras genom antingen:

- DNA-prov
- Synobservation
- GPS-positioner från märkt individ.
- Fotodokumentation
- Spårning tills art bekräftats, dock minst 500 meter
- Predation (kvalitetssäkrad) på tamdjur

Tillfällig förekomst (det vill säga när familjegrupp eller regelbunden förekomst inte har dokumenterats) innebär att spår eller andra observationer av varg, järv eller lodjur har dokumenterats i samebyn eller i länet vid minst ett tillfälle under tidsperioden 1 juli–30 juni. För regelbunden förekomst ska varg, järv eller lodjur ha dokumenterats vid minst tre tillfällen under tidsperioden 1 juli–30 juni och det ska ha gått minst 90 dagar mellan första och sista observation.

Samebyarnas inventeringssamordnare

Länsstyrelsen och samebyn planerar, samordnar och inventerar stora rovdjur tillsammans och inventeringen ska täcka hela samebyns betesområde.

Enligt sametingets föreskrifter (STFS 2007:9) ska Sametinget efter förslag från samebyn, utse och förordna inventeringssamordnare för samebyn. Inventeringssamordnaren är den person i samebyn som, genom förordnande av Sametinget, är ansvarig för att samordna inventering av rovdjur. Därutöver får samebyn ha någon eller några personer som är kontaktpersoner för geografiskt åtskilda vintergrupper.

Samebyns inventeringssamordnare är kontaktpersoner gentemot länsstyrelsen. De ska ha genomgått utbildning med godkänt resultat enligt Naturvårdsverkets inventeringsföreskrifter.

Inventeringen av stora rovdjur består av tre olika delar; hitta förekomster i landskapet, dokumentera status och särskilja individer. I det första momentet har samebyarna stor delaktighet i inventeringen genom att rapportera in spårobservationer eller liknande till länsstyrelsen. Samebyarna bör även ha en stor delaktighet gällande insamling av biologiskt material (framförallt spillning) vid inventering av varg, björn och järv. Länsstyrelsen ska därefter verifiera förekomsten för att dokumentera status och vid behov särskilja olika individer eller föryngringar mot varandra.

Länsstyrelsens arbete med att verifiera och dokumentera bör så långt möjligt göras gemensamt med samebyns inventeringssamordnare. Observationer som rapporterats till samebyn av samebymedlemmar eller andra personer bör först bedömas av samebyns inventeringssamordnare för att avgöra om den aktuella observationen kan berättiga till ytterligare ersättning för rovdjursförekomst till samebyn. Innan länsstyrelsens fältpersonal tillkallas för att verifiera en sådan observation bör samebyns inventeringssamordnare undersöka om observationen är riktig. Det gäller särskilt om observationen gjorts på tider eller på platser där verifieringen kräver särskilt kostsamma transporter.

Observation som dokumenterats av samebyns inventeringssamordnare, men inte kunnat verifieras av länsstyrelsens personal, får enligt 9 § andra stycket vilt-skadeförordningen (2001:724) berättiga till ersättning för förekomst eller föryngring endast om det finns särskilda skäl och förekomsten kan anses styrkt.

Följande krav bör ställas på sådana observationer:

- det är styrkt att länsstyrelsens personal omgående kontaktats för kvalitetssäkring i fält och att länsstyrelsens personal har lämnat giltiga skäl till varför de inte kunnat komma,
- observationen är kvalitetssäkrad av samebyns inventeringssamordnare som genomgått utbildning i Viltskadecenters regi med godkänt resultat,
- kvalitetssäkringen är fullständigt dokumenterad i enlighet med gällande instruktioner och faktablad och observationen med tillhörande dokumentation är registrerad i Rovbase (www.rovbase.se)

Samebyarnas inventeringssamordnare har tillgång till Rovbase och kan där registrera och följa all förekomst av stora rovdjur som registreras inom samebyn och angränsande område. Fler medlemmar i samebyn än inventeringssamordnaren kan få rätt att kvalitetssäkra efter genomgången och godkänd utbildning samt ett förordnande från Sametinget. Andra personer och övriga medlemmar i samebyn bör rapportera alla observationer av stora rovdjur via www.skandobs.se eller kontakta länsstyrelsen.

Insamling av biologiskt material från varg, björn och järv för DNA-analys

Insamling av biologiskt material (spillning, hår, blod, urin, saliv eller sekret) för DNA-analys är ett viktigt underlag vid inventering av varg, björn och järv och bör därför insamlas i så stor utsträckning som möjligt. När det gäller varg så kan det bidra till att särskilja hur många vargindivider som är och har varit inom samebyns betesområde så att ersättningen blir så rättvis som möjligt.

Om samebymedlemmar hittar spillning eller hår i samband med en observation bör i första hand samebyns inventeringssamordnare kontaktas eller inventeringsansvarig på länsstyrelsen, alternativt regionalt ansvarig på Statens naturoppsyn (SNO) i Norge. De avgör om spillningen är av sådant intresse att det bör samlas in. Länsstyrelsen/SNO ska ge besked om DNA-provet ska samlas in av rapportören/samebyn eller om myndighetens fältpersonal åker ut för att samla in provet i samband med tillhörande dokumentationsarbete. Insamlat material kan efter överenskommelse lämnas till länsstyrelsen eller personal vid SNO i Norge.

Det finns en särskild instruktion (Rovdjur: Instruktion för insamling av biologiskt material från stora rovdjur för DNA-analys) som beskriver hur insamlingen ska gå till.

Barmarkskontroll vid järvlya.

Förordningar och föreskrifter

I Sverige finns även följande förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringar av rovdjur och ersättningar för förekomst av rovdjur:

Viltskadeförordning (2001:724)

Förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (NFS 2009:1263)

Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)

Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:01)

Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:12)

Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2014:23)

Föreskrift om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9)

Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18)

Naturvårdsverkets föreskrifter om ändring i förskriften (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt (NFS 2002:22)

Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt (NFS 2010:9)

Naturvårdsverkets föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt (NFS 2012:8)